

Programma Zeist Duurzaam

2012 - 2016

Programma Zeist Duurzaam

2012 - 2016

Inhoudsopgave

Hoofdstuk • 1

Waarom en voor wie dit 'programma Zeist Duurzaam'? 6

Hoofdstuk • 2

Wat betekenen begrippen 'duurzaamheid' en 'duurzame ontwikkeling'? 8

Hoofdstuk • 3

Hoe ver is gemeente Zeist met duurzaamheid: wat doen we al? 11

Hoofdstuk • 4

Waar gaat gemeente Zeist voor? Ambities en doelstellingen 16

Hoofdstuk • 5

Programma Zeist Duurzaam 19

Bijlagen

Bijlage 1: Activiteiten en kwaliteiten van Zeist per duurzaamheidsthema 32

Bijlage 2: Vigerend beleid duurzaamheid 34

Bijlage 3: Uitslag muntenspel 16 december 2011 38

Inleiding

In het voorjaar van 2010 stelden de coalitiepartijen in Zeist het coalitieakkoord 'Dichterbij' vast. Eén van de twee zogenaamde diagonalen in het coalitieakkoord is duurzaamheid. Dit thema komt in alle hoofdstukken aan de orde. Het maakt duidelijk dat duurzaamheid in Zeist bestuurlijk veel prioriteit krijgt. Het is één van de twee leidende thema's in deze coalitieperiode, waaraan het gemeentelijk beleid en de uitvoering worden getoetst.

Dit was voor het college van B&W reden om in het collegeprogramma (oktober 2010) het maken van een duurzaamheidsprogramma op te nemen. Immers, zo lezen we, 'Een ieder van ons zal, daarnaar gevraagd, een andere invulling aan dit begrip geven'. Daarom is het van belang, dat wij in Zeist op onze eigen wijze bepalen hoe we het begrip 'duurzaamheid' willen invullen en wat ieders rol daarbij is. Wij brengen deze focus aan door ambities en doelstellingen te benoemen, waarna wij het op programmatische basis in ons handelen kunnen implementeren."

Sinds oktober 2010 zijn de eerste stappen gezet richting zo'n duurzaamheidsprogramma. Dit heeft geresulteerd in de conferentie 'Duurzaam Dichterbij' op 16 december 2010. Raadsleden, collegeleden en medewerkers van Zeist werden meegenomen in de wereld van duurzaamheid. Een belangrijke uitkomst van de conferentie was het besef dat we in het programma keuzes moeten maken die passen bij Zeist.

Het programma Zeist Duurzaam loopt van 2012 - 2016. Een duurzaam Zeist¹ is echter niet in een paar jaar bereikt. Daarom wordt in het visiedeel (hoofdstuk 4) geschetst hoe de duurzame samenleving er uit ziet. In het programmadeel (hoofdstuk 5) wordt aangegeven hoe de gemeente Zeist dit de komende jaren wil gaan aanpakken. In 2014 wordt een tussenbalans opgemaakt.

¹ Daar waar in dit document 'Zeist' genoemd staat, worden de kernen Zeist, Den Dolder, Austerlitz, Huis ter Heide en Bosch en Duin bedoeld.

1.

Waarom en voor wie dit ‘programma Zeist Duurzaam’?

1.1 Waarom een duurzaamheidsprogramma?

Zeist wil een duurzame gemeente zijn. En daarmee een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving. Dit streven blijkt bijvoorbeeld uit het huidige coalitieakkoord ‘Dichterbij’, waarin we lezen *‘Zeist is een duurzame gemeente met een voorbeeldfunctie op het gebied van klimaat, ondernemerschap en winkelsamenstelling’*. In het collegeprogramma is dit nader uitgewerkt en lezen we *‘We gaan op weg naar een duurzame samenleving. Medio 2014 wordt de eerste etappe daarvan afgesloten en een eerste balans opgemaakt. Wij willen dat Zeist dan in de wijde omtrek haar naam als “duurzame gemeente” heeft gevestigd. Duurzaamheid is in de komende vier jaar het centrale en leidende principe waaraan het gemeentelijk beleid en de uitvoering worden getoetst.’*

Een echt duurzame gemeente kun je alleen worden als op alle werkterreinen van de gemeente duurzaamheid uitgangspunt is. Alle medewerkers, alle afdelingen kortom, moeten duurzaam gaan werken. In het collegeprogramma wordt dit verwoord als: *‘alle gemeentelijke handelingen (beleid en uitvoering) worden in deze context geplaatst.’* Dit vereist dat iedereen zich bewust is van het begrip ‘duurzaamheid’ en weet wat dat betekent voor zijn werk.

Maar ‘duurzaam’ is een containerbegrip geworden. Het wordt te pas en te onpas gebruikt. Mede daarom hebben veel mensen moeite hun werk duurzaam te doen. Er is dus behoefte aan een concrete invulling van het begrip ‘duurzaamheid’ voor Zeist.

Bovendien bleek op de conferentie ‘Duurzaam Dichterbij’ op 16 december 2010 dat je als gemeente ook keuzes moet maken. Doen waar je goed in bent. In het collegeprogramma wordt dit ook onderkend: *‘...dat wij in Zeist op onze eigen wijze bepalen hoe we het begrip ‘duurzaamheid’ willen invullen en wat ieders rol daarbij is’ en ‘dit vraagt om een keuze hoe Zeist zich als duurzame plaats wil en kan profileren’.*

Samengevat: er is de bestuurlijke ambitie om een duurzame gemeente te zijn. Om dat te kunnen worden is het nodig te bepalen wat we in Zeist onder duurzaamheid verstaan. In het programma ‘Zeist Duurzaam’ wordt deze keuze gemaakt. Daarbij worden ook ambities en doelstellingen benoemd. Tot slot bevat het programma een uitvoeringsparagraaf. Daarin is beschreven hoe we de ambities en doelstellingen willen bereiken en wat daarvoor nodig is.

1.2 Voor wie is dit duurzaamheidsprogramma?

Zoals uit hoofdstuk 2 zal blijken gaat het begrip duurzaamheid ver voorbij de grenzen van een gemeente. Gemeente Zeist kan niet op eigen houtje zorgen voor een duurzame leefomgeving voor haar inwoners. Voor zaken als bijvoorbeeld schone lucht en grondstoffen is Zeist afhankelijk van de wereld om haar heen. Andersom ontstaat er nooit een duurzame samenleving als niet iedereen daar een steentje aan bijdraagt.

Dit programma Zeist Duurzaam maakt concreet hoe gemeente Zeist haar steentje bijdraagt aan een duurzame samenleving. Het heeft aandacht voor ieders rol en verantwoordelijkheid in dat proces. In die zin is dit programma voor iedereen, zowel in als buiten Zeist.

Maar om een nuttige bijdrage te leveren moet je doen waar je goed in bent. Dit betekent: benut de kwaliteiten die Zeist heeft en grijp de kansen die er liggen.

De afgelopen maanden is gebleken dat er veel draagvlak en enthousiasme voor duurzaamheid is bij inwoners en bedrijven in Zeist. Wij zien dit als een kans, duurzaamheid doe je immers samen. Relaties aangaan is daarom cruciaal. In het programma lezen inwoners wat zij van de gemeente op dit vlak kunnen verwachten.

Zeist is al decennia lang een vestigingsplaats voor veel duurzame en zorgzame bedrijven (zie ook Structuurvisie). Ook hier liggen kansen. Het coalitieakkoord spreekt over Zeist als 'the place to be' voor duurzame bedrijven. Het programma 'Zeist Duurzaam' richt zich dan ook nadrukkelijk op het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

Een belangrijk aspect van duurzame ontwikkeling is een duurzame overheid (zie figuur 2.1). De gezamenlijke overheden zijn een factor van belang. In Nederland kopen bijvoorbeeld alle overheden voor ruim 50 miljard euro in. Als je dat duurzaam doet, beïnvloed je de markt. Bovendien kun je anderen niet vragen duurzaam te zijn, als je zelf niet het goede voorbeeld geeft. Ook de gemeente Zeist zal dus als organisatie duurzaam moeten handelen. Dat kan alleen als alle medewerkers daar een bijdrage aan leveren. Dit programma 'Zeist Duurzaam' richt zich ook op de interne organisatie en haar medewerkers.

Kortom, de focus van dit programma 'Zeist duurzaam' is tweeledig: allereerst neemt gemeente Zeist met dit programma haar verantwoordelijkheid en mobiliseert zij daarvoor energie binnen de eigen organisatie. Daarnaast, en zeker zo belangrijk, richt dit programma zich op energie en ideeën in de samenleving.

2.

Wat betekenen begrippen ‘duurzaamheid’ en ‘duurzame ontwikkeling’?

De term ‘duurzame ontwikkeling’ stamt uit het VN-Brundtland-rapport uit 1987 en luidt: *een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder voor toekomstige generaties de mogelijkheden te beperken om in hún behoeften te voorzien.*

Hoewel deze definitie het begrip duurzaamheid niet meteen hanteerbaar, zeg uitvoerbaar maakt, geeft het wel aan dat duurzaamheid over meer gaat dan ‘milieu’. Immers, voorzien in de behoeften van huidige generaties betekent bijvoorbeeld ook armoedebestrijding, gelijke rechten voor mannen en vrouwen.² En recentere definities rekenen ook maatschappelijk welzijn onder duurzaamheid.

Desondanks wordt ‘duurzaamheid’ nog steeds vaak geassocieerd met milieubeleid. Om de breedte van duurzaamheid te benadrukken en het begrip hanteerbaar te maken, wordt het daarom vaak vertaald in drie dimensies: *People, Planet en Profit, in onderlinge samenhang*. Hieronder worden de drie P’s nader uitgelegd.

2.1 People

Deze P staat voor de sociale dimensie van duurzaamheid. Een duurzame samenleving heeft gemeenschapsgevoel nodig, waarbij burgers zich betrokken voelen bij wat er gebeurt in hun samenleving, in de wereld en met hun medeburgers. Je zou *People* dan ook kunnen vertalen in Participatie. Burgerparticipatie draagt bij aan het gemeenschapsgevoel.

Duurzaamheid betekent ook kansen voor iedereen. In een duurzame samenleving doet iedereen mee en wordt niemand buitengesloten. Talenten van mensen worden benut.

Tenslotte is het zaak om lokale ontwikkelingen in een grotere context te plaatsen, dus voorbij de eigen straat en de wijk. Immers, duurzame ontwikkeling betekent

² De Rijksoverheid (Miniem) schrijft: *‘Duurzaam ontwikkelen betekent het gelijktijdig verbeteren van welzijn, natuur en economie: people, planet, profit. Het gaat om maatschappelijke ontwikkeling die houdbaar is over de generaties heen en op wereldschaal. Welvaart van de één mag niet ten koste gaan dat de welvaart van de ander.’*

vooral ook rekening houden met behoeften en ambities van mensen elders. Een duurzame samenleving floreert niet ten koste van anderen, ook niet als dat ver weg is.

Kortom, gemeenten kunnen de dimensie *'People'* invulling geven met burgerparticipatie, sociaal beleid, internationale samenwerking en bewustwording.

2.2 Planet

Deze P staat voor de ecologische dimensie van duurzaamheid. Bij *'Planet'* gaat het vooral om duurzaamheid in de tijd. Centraal staat hier het behoud, de bescherming en het beheer van onze natuurlijke hulpbronnen³: Hoe kunnen we de wereld doorgeven aan onze (klein)kinderen zonder deze uit te putten?

Als gemeente kun je hier invulling aan geven met klimaat- en energiebeleid, duurzaam waterbeheer en natuur- en milieubeleid (o.a. versterken lokale flora en fauna) en de kennis daarover bij mensen vergroten.

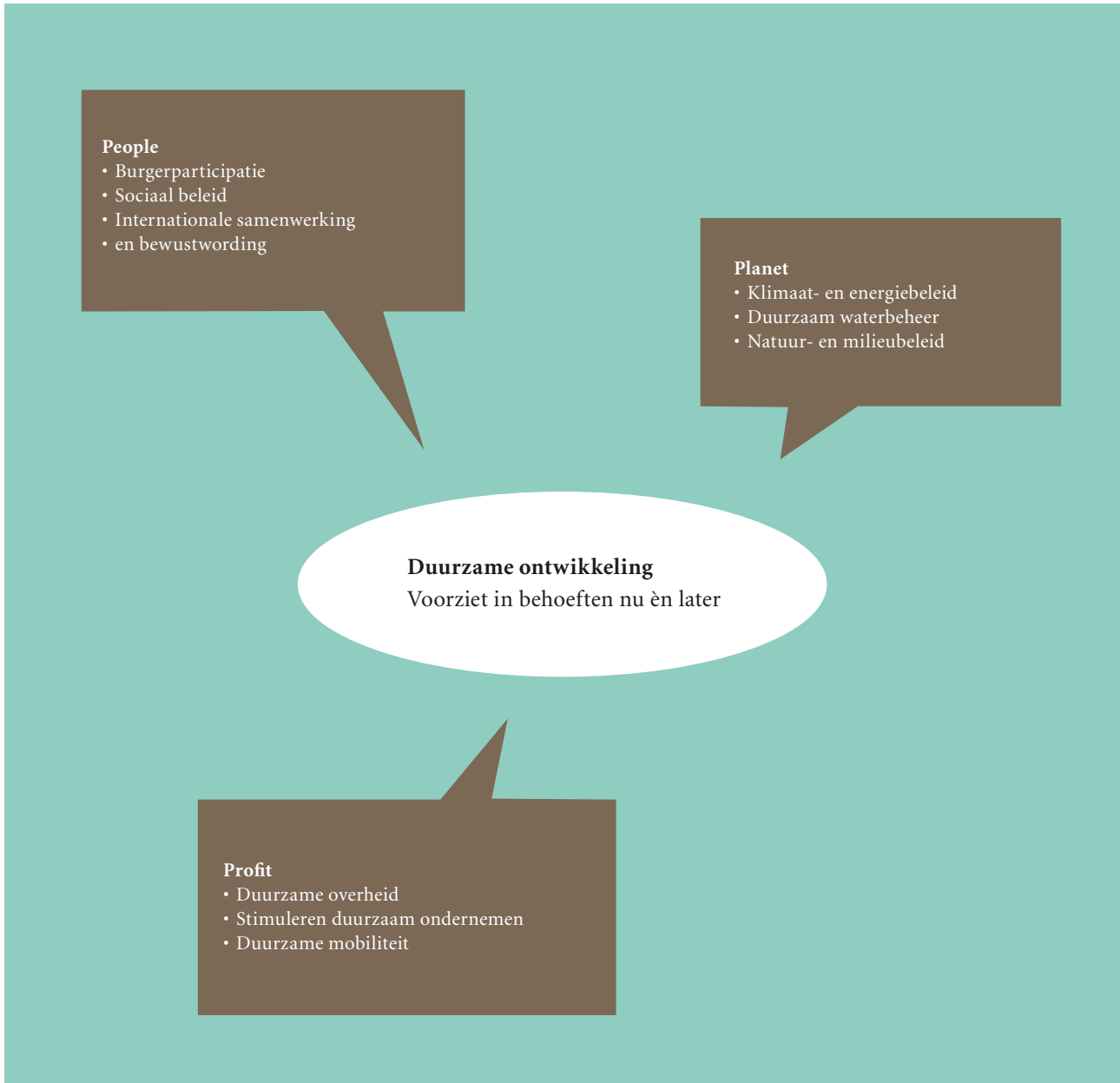
2.3 Profit

Deze P staat voor de economische dimensie van duurzaamheid. Vaak wordt ook gesproken van *'Progress'* of *'Prosperity'*, vooruitgang en welvaart. De uitdaging is om ervoor te zorgen dat vooruitgang van de één niet ten koste gaat van een ander of van toekomstige generaties. Een ondernemer zal in zijn bedrijfsvoering en keuzes voor investeringen altijd de balans opmaken tussen kosten en baten. Een maatschappelijk verantwoord (of duurzaam) ondernemer neemt in zijn besluitvorming ook milieu- en sociale aspecten mee (maatschappelijke kosten en baten). In een duurzame samenleving moet het bedrijfsleven dus op zoek naar win-win situaties, mogelijkheden waarbij economische activiteiten een bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling, zowel in Nederland als in landen elders in de wereld. Dat vereist een andere manier van denken (die overigens om ons heen al in volle gang is).

Een goede bereikbaarheid is essentieel voor de lokale economie (ook als die duurzaam is). Maar verkeer is een belangrijke bron van CO₂-uitstoot. Duurzame mobiliteit draagt dan ook bij aan een duurzame economie.

Gemeenten kunnen aan deze P invulling geven door zelf het goede voorbeeld te geven (duurzame overheid) en duurzaam ondernemen en duurzame mobiliteit in hun gemeente stimuleren. Belangrijke thema's binnen *'Profit'* zijn: duurzaam inkopen, duurzame mobiliteit, beheer eigen gebouwen, maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO), fair trade en duurzaam en energiezuinig bouwen. Het gaat bij *'Profit'* dus enerzijds om het stimuleren van duurzaam ondernemen (binnen Zeister grondgebied daarbuiten). Anderzijds door als gemeente het goede voorbeeld te geven.

³ De diversiteit aan plant- en diersoorten, kwaliteit en kwantiteit van water, luchtkwaliteit, bodemvruchtbaarheid etc..

Figuur 2.1 Duurzame ontwikkeling, de drie P's en hun subthema's

3.

Hoe ver is gemeente Zeist met duurzaamheid: wat doen we al?

Het Collegeprogramma constateert terecht dat we niet bij nul beginnen. In de vorige collegeperiode hebben we al de nodige maatregelen getroffen, al dan niet onder het label 'duurzaamheid'. In het collegeprogramma wordt gesteld: *'Daarom beginnen wij om de stand van zaken van nu in kaart te brengen'*. Dat is nu precies wat we in dit hoofdstuk doen.

3.1 Lokale Duurzaamheidsmeter

Elke meetlat voor duurzaamheid kent zo zijn beperkingen. Om te kijken waar Zeist staat is hier gekozen om de Zeister score op de Lokale Duurzaamheidsmeter (LDM) te bepalen. Deze duurzaamheidsmeter is ontwikkeld door COS Nederland⁴. Het voordeel van deze meting is de mogelijkheid om je eigen score te vergelijken met anderen gemeenten. Het geeft inzicht in je prestaties op de afzonderlijke P's: *people*, *planet* en *profit*. De LDM bevat drie vragenlijsten, één voor elke P. In totaal worden bijna 100 vragen gesteld.

People: Zeister score 43 van de 45 punten

Bij *People* gaat het om relaties tussen mensen. Subthema's zijn 'burgerparticipatie', 'sociaal beleid' en 'internationale samenwerking'. Opvallend is dat Zeist op deze P al heel hoog scoort. Van de maximaal te halen 45 punten werden er 43 behaald. De twee punten aftrek komen doordat er weinig vrouwen in bestuurs- en managementfuncties zitten. Kijkend naar de cijfers moet wel geconcludeerd worden dat bij het invullen al is geanticipeerd op een aantal ontwikkelingen. Bijvoorbeeld dat er een (interactief tot stand gekomen) visie op duurzaamheid is. Deze is er nog niet, wat 5 punten aftrek geeft.

Burgerparticipatie:

Een duurzame samenleving heeft gemeenschapsgevoel nodig, waar burgers zich betrokken voelen bij wat er gebeurt in hun samenleving, de wereld en met hun medeburgers. Burgerparticipatie draagt bij aan dit gemeenschapsgevoel. Het feit dat burgerparticipatie door gemeente Zeist belangrijk wordt gevonden draagt (8 punten) bij aan de goede score. Zo worden burgerinitiatieven ondersteund, zijn er diverse adviesraden (cliëntenraad, WMO-raad, jongerenraad etc.) en wordt de tevredenheid van haar burgers gemeten.

⁴ COS Nederland is de landelijke vereniging van tien centra voor internationale samenwerking, de COSsen. COSsen zijn onafhankelijke advies- en projectorganisaties voor internationale samenwerking. Ze denken mondiaal, maar werken lokaal aan een rechtvaardige en duurzame wereld.

Sociaal beleid, ‘iedereen doet mee’:

Duurzaamheid betekent ook kansen voor iedereen. Gemeente Zeist heeft een plan voor maatschappelijke ondersteuning, actueel emancipatiebeleid, actief jeugdbeleid, integraal gehandicaptenbeleid en een personeelsbeleid dat streeft naar een afspiegeling van de samenleving. De bijstandsgrens voor senioren, chronisch zieken en gehandicapten is ruimer dan Wet Werk en Bijstand voorschrijft en er is beleid voor volwaardige ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligersondersteuning. Gemeente Zeist scoort 18 van de 20 punten.

Internationale samenwerking:

Actieve internationale betrekkingen leveren 12 punten op, mits de gemeente ook aandacht heeft voor bewustwording van mondiale vraagstukken. Belangrijk daarbij is dat onze ontwikkeling niet wordt afgewenteld op anderen elders in de wereld. Gemeente Zeist is Millenniumgemeente en heeft diverse internationale betrekkingen en projecten in zustersteden. Gemeente Zeist scoort alle 12 punten.

Planet: Zeister score 30 van de 50 punten

Bij *Planet* gaat het vooral om duurzaamheid in de tijd. Centraal staat hier het behoud, de bescherming en het beheer van onze natuurlijke hulpbronnen, ofwel de relatie tussen mens en natuur. Zeist scoorde op *Planet* 30 van de 50 punten (60%).

Klimaat:

Bijna de helft van de gescoorde punten (14) is terug te voeren op het klimaatprogramma, dat met behulp van SLOK⁵-subsidie wordt uitgevoerd. In totaal konden 23 klimaatpunten worden gescoord. Gemiste punten komen vooral doordat

- geen structureel budget voor klimaatbeleid is gereserveerd
- Zeist geen doelen heeft gesteld voor lokaal energiegebruik afkomstig uit hernieuwbare energiebronnen.
- Zeist niet structureel communiceert over klimaatproblematiek (jaarlijkse voorlichtingsactiviteit).

Doordat Zeist geen structureel eigen budget voor klimaatbeleid heeft, bestaat ook een reëel risico dat na de SLOK-periode (2009 – 2012) het klimaatbeleid eindigt. Dit heeft forse consequenties op de duurzaamheidscore!

Natuur en Milieu:

Dit gaat over behoud en het versterken van lokale flora en fauna (biodiversiteit) en overige ecologische- en milieudiensten binnen de gemeente. Op dit thema worden 5 van de 10 punten gescoord. Het draagt dus beperkt bij aan de duurzaamheidscore. Punten worden gescoord op ecologisch beheer en het vastgestelde bomenbeleid. Punten worden gemist doordat het behoud van natuur- en biodiversiteitbehoud niet expliciet is belegd en doordat we niet actief natuurdata bijhouden.

Water:

Op het thema ‘water’ zijn 14 punten te scoren. Zeist haalt er 8. Pluspunten zijn dat gemeente Zeist een Waterplan heeft en uitvoert en in het rioleringsplan uitgaat van de trits ‘preventie, scheiden, zuiveren’. In het waterbeheer gaat gemeente Zeist uit van ‘vasthouden, bergen, afvoeren’.

Gemiste punten komen vooral doordat gemeente Zeist niet actief voorlicht over waterbesparing en doordat ze niet actief anticipeert op klimaatverandering (zgn. ‘adaptatie’).

5 Stimuleringsregeling Lokaal Klimaatbeleid

Profit: Zeister score 25 van de 50 punten

Belangrijke thema's binnen *Profit* zijn: duurzaam inkopen, duurzame mobiliteit, beheer eigen gebouwen, maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO), fair trade en duurzaam en energiezuinig bouwen. Het gaat bij *Profit* enerzijds om het stimuleren van duurzaam ondernemen (binnen Zeist, maar ook daarbuiten). Anderzijds geldt ook hier weer dat de gemeente zelf het goede voorbeeld moet geven.

Zeist scoorde op *Profit* 25 van de 50 punten (50%).

Klimaat:

Ook *Profit* profiteert van het klimaatprogramma. Maar liefst 7 punten zijn (mede) toe te schrijven aan het klimaatprogramma, o.a. inkoop van groene stroom, energiebeheer en –besparing in eigen gebouwen en doel om klimaatneutraal te worden.

Duurzaam inkopen:

Veel vragen hebben betrekking op duurzaam inkopen. In totaal zijn 15 punten hierop te verdienen. Gemeente Zeist scoort er 10, vooral door de landelijke criteria te volgen en beleid voor duurzaam inkopen te hebben vastgesteld. Bovendien koopt Zeist groene stroom in en heeft de kantine biologische producten. Gemeente Zeist mist punten doordat geen extra budget voor duurzaam inkopen is gereserveerd en het eigen wagenpark niet erg duurzaam is.

Duurzame mobiliteit:

Op duurzame mobiliteit scoort gemeente Zeist 5 van de 11 punten. Zeist maakt gebruik van de Fietsersbond en stimuleert OV en fiets. Eén nieuw GVVP (= Gemeentelijke verkeer- en vervoersplan) waarin duurzaamheid/milieu explicieter uitgangspunt is, zou de score aanzienlijk kunnen verhogen.

Duurzaam bouwen:

Het stimuleren van duurzaam bouwen kan 10 punten opleveren. Gemeente Zeist scoort hier maar 2 punten, vooral doordat geen meetbare doelen zijn gesteld, er geen dubo-coördinator (dubo = duurzaam bouwen) is en bouwplannen niet structureel worden gecontroleerd op dit aspect.

Stimuleren duurzame bedrijvigheid:

Tot slot zijn (6) punten te scoren door bij bedrijven in Zeist duurzaamheid te stimuleren. Zeist scoort er 2 door bij controles en handhaving energiemaatregelen te verlangen. Vier punten blijven liggen doordat er nog geen MVO-platform is, er geen ondernemersloket is waar MVO wordt gepromoot en er geen duurzame bedrijventerreinen zijn.

Conclusie uit de Lokale Duurzaamheidsmeter

Wanneer gemeente Zeist langs de meetlat van COS wordt gelegd, scoort de gemeente al behoorlijk goed. In de duurzaamheidsmeter zijn in totaal 145 punten te scoren. Gemeente Zeist heeft 98 punten (67%) gescoord: 43 punten (van de maximaal 45 punten) op *People*, 30 punten (van de 50) op *Planet* en 25 punten (van de 50) op *Profit*. Daarmee stond Zeist in 2009 op een 49e plek. In figuur 3.1 zijn de scores van gemeente Zeist vergeleken met de maximaal te halen scores.

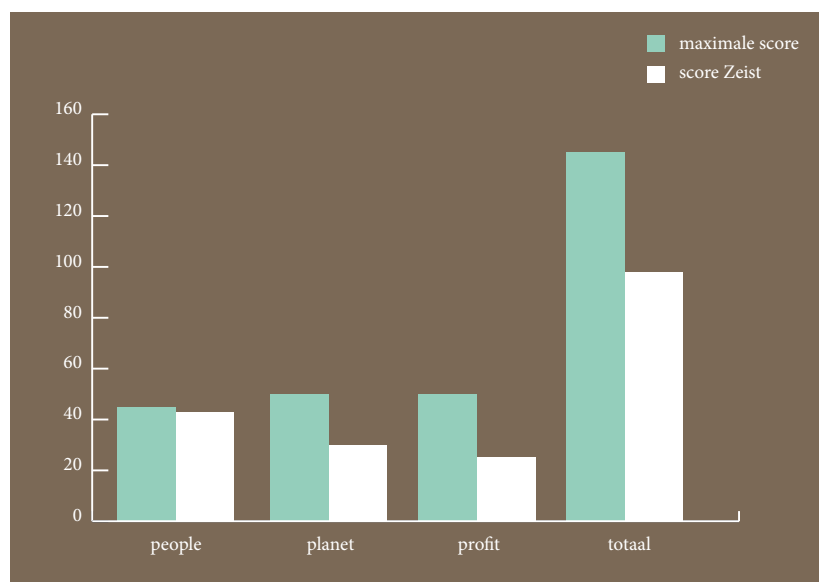
Vooraf op *People* scoorde gemeente Zeist goed (ook als in ogenschouw wordt genomen dat dit thema iets te positief is ingevuld). Gemeente Zeist staat landelijk hier op een 7e plaats. Voor *Planet* komt Zeist uit rond plek 100, voor *Profit* idem.

Een aantal pluspunten is in de gemeente Zeist voor de toekomst onvoldoende geborgd. Zo is er financiering voor het klimaatbeleid tot en met 2012. Zonder

aanvullende financiering staat het klimaatbeleid op losse schroeven. Een ander voorbeeld is Zeist als Millenniumgemeente. De keuze voor Millenniumgemeente is gemaakt. Echter, het is op dit moment onduidelijk hoe we hier verder invulling aan geven en hoe we de doelen gaan halen.

Klimaat en energie lopen als een rode draad door alle drie P's. Zonder klimaatbeleid kun je nooit hoog scoren op de duurzaamheidsmeter.

Figuur 3.1 scores Zeist in LDM

3.2 Duurzaamheid in gemeente Zeist, nu los van de meetlat

Zoals in paragraaf 3.1 is gesteld, is de keuze van de vragen in de LDM (zie 3.1) arbitrair. Zo kun je scoren met een vastgestelde Verordening burgerinitiatief. Dat bevordert immers burgerparticipatie. Maar naar wijkgericht werken of interactieve planvorming wordt niet gevraagd.

Daarom wordt in deze paragraaf per subthema van duurzaamheid (uit figuur 2.1) benoemd wat de specifieke kwaliteiten zijn in gemeente Zeist. In het bijlage 1 is per activiteit nader beschreven hoe daaraan invulling wordt gegeven. Het is daarmee geen kwantitatieve benadering, maar een meer beschrijvend deel.

Burgerparticipatie

Wijkgericht werken
Interactief werken

Sociaal beleid

'Scoren door Samenspel', nota Lokaal Sociaal Beleid

Internationale samenwerking en bewustwording

Stedenbanden
Millenniumgemeente
Fair trade
Duurzame week

Klimaat- en energiebeleid

Klimaatprogramma, w.o. gemeentehuis, zwembad, CO2-footprint etc..

Natuur- en milieubeleid

Zeist groene gemeente, middenin EHS, overdracht Zeister bossen aan het Utrechts Landschap.
Vrijwel geen uitbreidingsplannen.
Hart van de Heuvelrug
Milieubeleidsplan => duurzame ruimtelijke ordening
Structuurvisie: ruimtelijke kwaliteit voorop, niet bouwen in buitengebied en kernwaarde = natuur en landschap

Duurzaam waterbeheer

Waterplan, afkoppelplan, gifvrij onkruidbeheer

Duurzame overheid

Duurzaam inkopen
Interne bewustwordingscampagne (greenteam)
groene stroom/gas
Energiebeheer gemeentelijke gebouwen (slimme meters)
Energiemaatregelen gemeentelijke gebouwen (bijv. zwembad)

Stimuleren duurzaam ondernemen

Energieprojecten detailhandel (handhaving op energiebesparing)
Al veel duurzame bedrijven, zoals Triodos, WNF, etc..
Samen voor Zeist (maatschappelijk betrokken ondernemen)
Ondernemersnetwerken

Duurzame mobiliteit

Groene parkeerplaatsen, autodaten, elektrisch laadpunt, fietsactieplan, GVVP, fietsmonitor, platform vervoermanagement

3.3 Conclusie over hoe ver gemeente Zeist is met duurzaamheid

Eerder in dit hoofdstuk is geconstateerd dat we wat betreft duurzaamheid / duurzame ontwikkeling niet bij nul beginnen. Vaak zelfs zonder dat we ons expliciet bewust zijn dat bepaalde activiteiten bijdragen aan duurzaamheid. De Lokale Duurzaamheidsmeter biedt (ondanks de genoemde beperkingen) wel een bruikbaar instrument om de gemeentelijke prestaties te meten met die van andere gemeenten.

Conclusie van de uitkomsten van de LDM en de kwalitatieve analyse 'naast de meetlat' is dat het belangrijk is om door te gaan op de ingeslagen weg. Door de 3P's nog meer in onderlinge samenhang te bekijken, is de verwachting dat zowel binnen de eigen organisatie als met initiatieven in de samenleving nog veel winst te behalen zal zijn.

4.

Waar gaat gemeente Zeist voor? Ambities en doelstellingen

De aanleiding voor dit programma ‘Zeist Duurzaam’ is het coalitieakkoord en het daaruit voortvloeiende collegeprogramma. Beide documenten spreken zich in meer of mindere mate ook uit over de ambities en doelstellingen op het vlak van duurzaamheid. Ook het vigerende beleid geeft hierin richting. Vooral de Structuurvisie en het Milieubeleidsplan zijn richtinggevend. Op grond van deze bestaande bouwstenen en de analyse in hoofdstuk 3 komen we in hoofdstuk 4 tot de keuze waar de gemeente Zeist voor gaat in haar programma Zeist Duurzaam.

4.1 Coalitieakkoord en collegeprogramma

Zoals al aangegeven komt duurzaamheid in het coalitieakkoord in alle hoofdstukken aan de orde. Hieronder wordt volstaan met een aantal zinsneden uit het coalitieakkoord. In de bijlage is een uitgebreider overzicht van citaten opgenomen, waarbij ook is aangegeven hoe elk streven zich laten vertalen in dit duurzaamheidsprogramma.

- Wijk/buurt is in toenemende mate verantwoordelijk voor het eigen welzijn
- De woningvoorraad is aantoonbaar duurzamer en energiezuiniger.
- De gemeente heeft een voorbeeldfunctie op het gebied van klimaat, ondernemerschap en winkelsamenstelling.
- De gemeentelijke organisatie doet zelf zoveel mogelijk aan MVO en koopt 100% duurzaam in.
- Zeist groeit toe naar een duurzame samenleving, waarin iedereen (wijzelf, burgers en bedrijven) maatschappelijk verantwoord handelt.
- Wij ontwikkelen, samen met de al gevestigde duurzame bedrijven een duurzaam imago; Zeist is *‘the place to be’*
- Een duurzame lokale samenleving waarin iedereen meetelt en meedoet. Bevorderen participatie van Zeister gemeenschappen en bruggen bouwen daartussen.

4.2 Structuurvisie

Bij de totstandkoming van de Structuurvisie 'Zeist schrijf je met een Q' zijn vier kernwaarden⁶ herkend. De in dit licht meest relevante kernwaarde (een kwaliteit die Zeist heeft en wil behouden) is 'duurzaam en zorgzaam'. Gesteld wordt dat in Zeist duurzaamheid haast vanzelfsprekend is. In de structuurvisie wordt vervolgens nader uitgewerkt hoe gemeente Zeist deze kernwaarde wil behouden / versterken. Bijvoorbeeld door duurzame bedrijvigheid te stimuleren en te faciliteren of door de eenheid in de samenleving te versterken en activiteiten te bevorderen. Overigens is een andere belangrijke kernwaarde in dit kader 'natuur en landschap'.

4.3 Milieubeleidsplan (MBP)

Achterliggend streven van het MBP is een duurzame ontwikkeling. Voor gemeente Zeist is dit als volgt uitgewerkt in de hoofddoelstelling van het Milieubeleidsplan 'Milieu op de kaart' (MBP): *het behouden dan wel verbeteren van een gezonde, duurzame en prettige leefomgeving in Zeist*. In deze doelstelling wordt duurzaamheid verbonden met de directe leefomgeving.

4.4 Klimaat, energie en duurzaam bouwen

Gemeente Zeist heeft een klimaatuitvoeringsprogramma (2009 – 2012). De uitvoering wordt voor 50% gefinancierd uit de rijksbijdrage SLOK⁷. Het klimaatprogramma is een uitwerking van de lange termijn doelstelling voor klimaat uit het MBP:

Gemeente Zeist richting klimaatneutraal in 2050, te beginnen met de gemeentelijke organisatie.

Het klimaatprogramma van de gemeente Zeist richt zich op 5 thema's: (1) energie in de gemeentelijke organisatie, (2) woningbouw, (3) utiliteitsbouw, (4) bedrijven en (5) duurzame energie. In de bijlage staan de doelstellingen per thema beschreven. Een van de instrumenten om de klimaatdoelen te bereiken is 'duurzaam bouwen', zie bijlage.

4.5 Conclusie: waar gaan we voor in het programma Zeist Duurzaam?

Duurzaamheidsthema's die in Zeist prominent naar voren komen zijn behoud van het groene karakter, participatie en burgerinitiatief, duurzame bedrijven, duurzame mobiliteit en klimaat/energie /duurzaam bouwen.

Wanneer we de analyse in hoofdstuk 3 (Wat doen we al?) combineren met de ambities en doelstellingen die er zijn, dan blijkt dat gemeente Zeist niet bij nul begint. Dat er op allerlei terreinen al hard gewerkt wordt aan duurzaamheid. Vaak zelfs zonder dat we ons expliciet bewust zijn dat dit ook aan duurzame ontwikkeling bijdraagt. Een deel van de ambities en doelen halen we daarom met doorgaan waar we mee bezig zijn. Interactief en wijkgericht werken en het sociale

⁶ Kernwaarden zijn eigenschappen die al lange tijd Zeist kenmerken en zullen kenmerken. De Zeister kernwaarden zijn: natuur&landschap, cultuurhistorie, duurzaam en zorgzaam en vijf kernen met een eigen identiteit. Deze kernwaarden zijn overigens interactief tot stand gekomen.

⁷ Stimuleringsregeling lokale klimaatinitiatieven

beleid stimuleren de gemeenschapszin. Het huidige klimaatbeleid stimuleert energiebesparing. Een duurzame overheid worden we door CO2-neutraal te worden en 100% duurzaam in te kopen.

Maar tegelijkertijd wordt duidelijk dat de ambities een extra inspanning vragen. Dé plek voor duurzame bedrijven word je niet vanzelf. En een voorbeeldfunctie op het gebied van klimaat vergt meer dan het huidige SLOK-klimaatprogramma. Gemeente Zeist wil zich onderscheiden en doet dat door specifiek te gaan voor enkele duurzame 'icoonprojecten' die passen bij Zeist.

Samengevat:

Hoofdkeuze die we nu al maken in het programma 'Zeist Duurzaam' is in te zetten op twee sporen:

1. Borgen wat we nu al doen en daar structureel financiën en capaciteit voor organiseren
2. Aantal iconen van Zeist benoemen, uitwerken en structureel op de kaart zetten.

Voordat we deze twee sporen verder gaan uitwerken, is het goed te beschrijven wat gemeente Zeist met dit tweesporenbeleid wil bereiken. Dat onder elkaar gezet vormt eigenlijk de visie van gemeente Zeist op duurzaamheid. De keuzes die in deze visie worden gemaakt zijn een logisch gevolg van de sterke punten van Zeist (hoofdstuk 3) en de ambities en doelen die Zeist zich heeft gesteld (hoofdstuk 4).

Visie gemeente Zeist op duurzaamheid / duurzame ontwikkeling

Gemeente Zeist streeft duurzame ontwikkeling na, in de volle breedte (alledrie de P's in onderlinge samenhang). Zeist levert hieraan haar bijdrage. Ontwikkeling in Zeist gaat niet ten koste van de rest van de wereld. Gemeente Zeist is zich bewust van haar rol en pakt haar verantwoordelijkheid. Dat kan ze niet alleen. Ze richt zich daarom ook op de energie / initiatieven en ideeën die daarvoor in de samenleving al zijn en bijdragen aan een duurzame samenleving.

- De gemeente helpt duurzame initiatieven in de Zeister samenleving te realiseren.
- Als organisatie geven we zelf het goede voorbeeld en ondernemen we duurzaam en verantwoord.
- Zeist is een plaats waar iedereen kansen krijgt om mee te doen en ieders talenten worden benut.
- Zeist is op termijn (2050) een klimaatneutrale gemeente.
- Zeist is een logische vestigingsplaats voor duurzame bedrijven en instellingen.
- Zeist kiest voor kwaliteit (van leefomgeving, van samenleven, relatie met groen, historie, openbare ruimte, bebouwing én duurzaamheid).

5.

Programma Zeist Duurzaam

5.1 Borgen bestaande pluspunten

Zoals in de alinea's 3.1 en 3.2 blijkt, heeft gemeente Zeist qua duurzaamheid al een aantal sterke troeven. Ook wordt gesteld dat deze voor de toekomst niet alle voldoende zijn geborgd. Op grond van de volgende twee criteria (1. draagt sterk bij aan duurzaamheid, 2. toekomst is onvoldoende geborgd) wordt hieronder een voorstel gedaan welke pluspunten Zeist minimaal wil borgen.

5.1.1 Klimaatprogramma: CO₂-reductie en duurzame energie

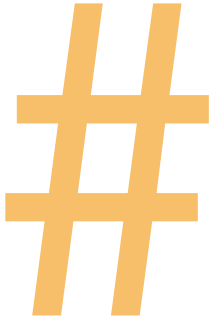
Sinds 2005 voert gemeente Zeist klimaatbeleid uit. Eerst (2005-2008) met behulp van zgn. BANS-subsidie, nu ontvangt gemeente Zeist tot en met 2012 SLOK⁸-subsidie voor klimaatprojecten. Het doel van het klimaatprogramma is om klimaatneutraal te zijn in 2050, te beginnen met de gemeentelijke organisatie (zie ook 4.4).

De projecten richten zich op gemeentelijke gebouwen, op woningbouwprojecten, duurzame energie en bedrijven. Met behulp van de subsidie slaagt gemeente Zeist er in om in projecten een hogere energiekwaliteit te realiseren (voorbeelden zijn herstructurering Kerckebosch en renovatie van zwembad Dijnselburg). Voor een uitgebreide toelichting op de projecten en resultaten wordt verwezen naar de voortgangsrapportages.

Door de breedte van het klimaatprogramma (energiebesparing bij bedrijven en bewoners, het eigen gemeentelijke energieverbruik, duurzame energie) draagt het bij aan alle P's van duurzaamheid. Zonder klimaatprogramma zou gemeente Zeist 20 punten minder in de Duurzaamheidsmeter hebben gescoord en uit de top-100 zijn gevallen (108^e). Met een nog ambitieuzer klimaatprogramma zouden nog eens 15 extra punten gescoord zijn, waarmee gemeente Zeist in de top-25 zou zijn beland. Kortom: klimaatbeleid weegt zeer zwaar mee in de duurzaamheidsprestaties van een gemeente.

In de vierjarige BANS-periode werd ruim € 100.000,- subsidie ontvangen, het SLOK-programma (2009 t/m 2012) wordt ondersteund met € 160.000,- rijks-geld. Na 2012 zullen naar verwachting geen rijks-gelden meer beschikbaar komen. Daarmee staat het klimaatprogramma Zeist op de tocht.

Om het klimaatprogramma te kunnen voortzetten wordt structureel budget, € 50.000,- beschikbaar gesteld. Daarmee kan het klimaatprogramma na 2012 op het huidige ambitieniveau worden voortgezet. Met het budget kan de energiecoördinator projecten initiëren, begeleiden of ondersteunen. De nadruk

ligt daarbij op het verder klimaatneutraal maken van de gemeentelijke gebouwen en energiemaatregelen bij nieuwbouwprojecten. Het reductieplan wordt uitgevoerd en waar zich kansen voordoen (zwembad) worden deze benut. Op deze manier geeft gemeente Zeist het goede voorbeeld.⁹

Het gevraagde budget voorziet niet in concrete maatregelen (investeringen in isolatie, zonnepanelen etc.) die nodig zijn om een klimaatneutrale gemeente te worden. Hiervoor zullen aparte investeringenvoorstellen nodig zijn.

5.1.2 Duurzame overheid: inkoop en bedrijfsvoering

Dit subthema heeft sec betrekking op de eigen bedrijfsvoering van de gemeente. Duurzaam inkopen, gebouwenbeheer en als organisatie klimaatneutraal worden zijn hier belangrijke onderdelen van. Het zijn allemaal onderwerpen waar wij als gemeente de afgelopen jaren stappen in hebben gezet en die voortgezet moeten worden.

Duurzaam inkopen is intussen onderdeel van het inkoopbeleid. Bij grote inkopen hanteren we vrijwel altijd de inkoopcriteria van AgentschapNL. Bij veel kleine inkopen is dit nog niet standaard. Hiervoor is, als gevolg van de keuze voor decentrale inkoop, nodig dat iedere afdeling zich hier verantwoordelijk voor gaat voelen. Daarbij helpt het dat vanaf 2011 via de planning & controlcyclus over duurzaam inkopen moet worden gerapporteerd. De inkoopcoördinator kan daarbij adviseren. Doel is om in 2012 100% duurzaam in te kopen. Hiermee geeft de gemeente het goede voorbeeld en geeft een impuls aan het bedrijfsleven om te innoveren.

Overigens zijn de criteria van AgentschapNL vaak minimumeisen en kan een gemeente veel verder gaan. Dat vraagt meer (kennis, motivatie) van inkoopers. Icoonproject 'Zeist duurzaam werkende organisatie' (zie 5.2.3) zal hier ook bij helpen. Voor duurzaam inkopen geldt: doorgaan op de ingeslagen weg. Er is niet direct aanvullend budget nodig, maar het is nog niet zo vanzelfsprekend dat het voldoende geborgd is. Mogelijk moet incidenteel gekozen worden voor een iets duurder aanschaf (bijv. bij vervanging voertuigen), maar draagt daarmee wel bij aan duurzame ontwikkeling. Daartoe kan per keer besloten worden.

5.1.3 Milieubeleid

De gemeente Zeist heeft het milieubeleid al vele jaren geborgd in een overkoepelend milieubeleidsplan. Het huidige milieubeleidsplan 'Zeist op de kaart' heeft een looptijd van 2008-2011 en heeft tot doel *het behouden dan wel verbeteren van een gezonde, duurzame en prettige leefomgeving in Zeist*.

Van oudsher was het gemeentelijk milieubeleid vooral gericht op de P van *planet*: de zorg voor de fysieke milieukwaliteiten, zoals bodem, water, groen, energie, geluid, luchtkwaliteit of externe veiligheid. De laatste jaren heeft het milieubeleid van gemeente Zeist zich op onderdelen al verbreed naar de twee andere P's, *people* en *profit*. Vanuit de Wet milieubeheer werkt de gemeente bijvoorbeeld met bedrijven aan het beheer van de milieukwaliteit en aan energie en klimaat. Samenwerking met diverse doelgroepen is ook steeds meer nodig om milieudoelen te bereiken, de gemeente kan en wil dit immers niet alleen. Zo is in het huidige milieubeleidsplan de basis gelegd om in iedere ruimtelijke ontwikkeling samen te werken met ontwikkelaars en architecten

⁹ Het klimaatprogramma heeft de afgelopen jaren o.a. opgeleverd dat we 100% groene stroom en gas inkopen. Het is de aanleiding geweest voor de duurzame renovatie van het zwembad. Het klimaatprogramma heeft geresulteerd in een hogere energieambitie bij allerlei nieuwbouwprojecten (o.a. Kerckebosch, Sanatoriumterrein). Dankzij het klimaatprogramma kunnen nu al, op bescheiden schaal, energie-initiatieven in wijken worden ondersteund. Alle schoolgebouwen zijn energetisch doorgelicht, maatregelen moeten nog volgen.

om een zo hoog mogelijke kwaliteit van de leefomgeving te behouden. Vanuit het milieubeleidsplan werkt de gemeente er ook aan om duurzaamheid in de samenleving te brengen in een campagne of themaweek. Deze is de laatste jaren gericht op het thema klimaat. Het milieubeleid draagt dus, beginnend vanuit de zorg voor het behoud van een goede milieukwaliteit, structureel bij aan duurzaamheid in de volle breedte van de drie P's.

Het milieubeleidsplan legt zo een gedegen basis voor duurzaamheid in de gemeente. Voor de uitvoering van het milieubeleidsplan is jaarlijks een budget van € 70.000,- beschikbaar. In de bezuinigingsdialoog is voorgesteld dit bedrag te halveren. Dit ondermijnt de doelstellingen van het Milieubeleidsplan en beperkt de mogelijkheden om via initiatieven, faciliteren en adviseren deze doelstellingen samen met inwoners en bedrijven te bereiken. De gemeente zal bij halvering van het budget zich weer vooral vanuit de wettelijke taken als toetser, vergunningverlener en handhaver moeten opstellen. Bovendien zal er, naar verwachting, minder inzet mogelijk zijn om vroegtijdig milieu-inbreng te leveren in ruimtelijke planvorming.

5.1.4 Fair trade- en Millenniumgemeente

In 2009 is gemeente Zeist millenniumgemeente geworden. Dat betekent dat gemeente Zeist de acht millenniumdoelen onderschrijft en een bijdrage wil leveren aan het bereiken ervan. Via o.a. de stedenband met het in het noordoosten van Marokko gelegen Berkane wordt hier invulling aan gegeven. Daarnaast streeft Zeist ernaar een fairtrade-gemeente te worden. Dit kan als aan zes campagnecriteria wordt voldaan. Een lokale werkgroep, waarin ook de gemeente participeert, is actief en neemt initiatieven om de titel te behalen. Beide thema's zijn door gemeente Zeist omarmd, maar een nadere uitwerking (doelen, programma) is noodzakelijk.

5.1.5 Groen en landschap

Uit veel gesprekken die aan dit programma ten grondslag liggen kwam de wens naar voren het belang van het groene karakter van de gemeente Zeist te benadrukken. De natuur en landschap / het groen in Zeist mogen in een duurzaamheidsprogramma niet onderbreken, vindt men.

De natuur en het landschap / groen om ons heen is één van de schatten waar we zuinig op moeten zijn. Niet voor niets is 'natuur en milieu' één van de subthema's van duurzaamheid (*Planet*). Daaronder wordt gerekend de bescherming van planten en dieren en het behoud van biodiversiteit.

Daarnaast heeft groen een functie ten behoeve van de verbetering van luchtkwaliteit (fijn stof, CO₂ reductie, etc.) en klimaatregulering. Dat laatste houdt in dat het groen neerslagpieken afvangt en de temperatuur in stedelijke gebieden een aantal graden Celsius omlaag brengt.

Gemeenten kunnen hier bijvoorbeeld aan bijdragen via de ruimtelijke ordening (bouwplannen, groenbestemming e.d.) of via het beheer van de openbare ruimte (geen gebruik chemische bestrijdingsmiddelen, ecologisch beheer, tijds investering in nieuwe bomen etc.).

Het belang van groen voor een gezonde leefomgeving in de gemeente Zeist wordt onderkend. Natuur en landschap is één van de vier kernwaarden in de Structuurvisie Zeist 2020. Hierover lezen we: *'Gemeente Zeist kiest ervoor de natuur en het landschap te verbeteren. Daarbij is vooral aandacht voor zwakke schakels van de Ecologische Hoofdstructuur. Deze zwakke punten zitten bij Den Dolder, Bosch en Duin, De Bilt en bij station Driebergen-Zeist. Ook is er aandacht voor de kwaliteit van het groen binnen de bebouwde kom.'*

De manier waarop we in de gemeente Zeist willen omgaan met groen en natuur is vastgelegd in het Groenstructuurplan. En voor het buitengebied is het 'Landschapsontwikkelingsplan Krommerijengebied+' vastgesteld. In het programma Zeist Duurzaam worden voor 'groen en landschap' daarom geen aanvullende doelstellingen geformuleerd. In de uitwerking van de iconen is ruimte om dit aspect invulling te geven.

Het programma Zeist Duurzaam opteert voor structurele financiering van de groenstructuren binnen de gemeente Zeist waarbij het Groenstructuurplan kader is. De gewenste structurele financiering van groenstructuren staat overigens op gespannen voet met het voorstel uit de Bezuinigingsdialoog om budgetten voor beheer en vervanging van groen omlaag te brengen.

5.2 Iconen

Het programma 'Zeist Duurzaam' zet enerzijds in op het borgen van bestaande pluspunten en anderzijds op het benoemen van een aantal iconen. Gemeente Zeist kiest voor een drietal iconen en richt daar haar aandacht op. Daarmee wordt focus aangebracht en kan ze zich onderscheiden. De gekozen iconen passen goed bij Zeist en dragen bij aan een duurzamer Zeist. Daarnaast zijn de iconen spraakmakend. De aanpak wil een voorbeeld zijn voor anderen en hen kunnen inspireren.

Tot slot moeten de iconen in een behoefte voorzien. De keuze voor onderstaande iconen is tot stand gekomen op basis van:

- Analyse van bestaand beleid (zie hoofdstuk 4 en bijlage 2).
- Consultatieronde met maatschappelijk betrokkenen (o.a. inwoners, bedrijven en instellingen in Zeist)
- Gesprekken met portefeuillehouders
- Conferentie 'duurzaam dichterbij' eind 2010 en het daar gespeelde muntenspel (zie bijlage 3)
- Interviews met medewerkers van de gemeente Zeist
- Verschillende cirkels van invloed.¹⁰

5.2.1 Icoon 'Duurzame buurten'

Veel inwoners van de gemeente Zeist hebben iets met duurzaamheid. Het is niet alleen een politieke/bestuurlijke ambitie, maar ook een thema dat leeft in de samenleving. Inwoners en bedrijven in de gemeente Zeist willen een duurzame ontwikkeling. Dat bleek o.a. bij de interactieve sessies van de Structuurvisie en de bezuinigingsdialoog.

De laatste tijd kloppen ook steeds vaker bewoners en buurtverenigingen aan bij de gemeente. Zij willen 'iets met duurzaam' en vragen de gemeente hoe we elkaar kunnen helpen. De gemeente Zeist werd in 2010 benaderd door inwoners uit de Dichterswijk met het plan 'Dichterswijk Duurzaam'. Het plan richt zich in eerste instantie op isolatie van woningen, en later op duurzame energie. Begin 2011 volgde de Wilhelminaparkbuurt met hun 'duurzaamheidsinitiatief'. Ook dit initiatief richt zich primair op energiebesparing. Sindsdien ontstaan er initiatieven in o.a. Den Dolder en Hoge Dennen.

¹⁰ Daarmee wordt bedoeld de mate waarin de gemeente Zeist in staat is het effect te bepalen. Bij icoon 5.2.3 is de gemeente zelf aan zet, bij icoon 5.2.1 wordt samengewerkt met partners die traditioneel dichtbij de gemeente staan (corporaties, scholen, actieve inwoners). Bij icoon 5.2.2 zal veel afhangen van het enthousiasme en de kracht die bij bedrijven aanwezig is.

De rol van de gemeente Zeist is tot nu toe zeer bescheiden en richt zich op initiëren, stimuleren en faciliteren. In 2010 organiseerde de gemeente de prijsvraag 'Energiek idee', waarmee buurten werden uitgedaagd om met ideeën voor energiebesparing te komen. Waar mogelijk worden initiatieven op beperkte schaal gefaciliteerd met bijv. communicatie, een zaalhuur of inbreng van expertise.

In het iconoproject 'Duurzame buurten' wil de gemeente Zeist capaciteit/middelen reserveren om duurzame wijkinitiatieven te stimuleren en faciliteren. De aandacht ligt in eerste instantie op energie- en klimaatinitiatieven, dit kan later worden verbreed¹¹. 'Duurzame buurten' zal nader interactief uitgewerkt worden, afhankelijk van de behoeften in buurten. Gedacht wordt nu aan:

- Budget voor duurzaam buurt- of wijkinitiatief.
- Draaiboeken voor buurtgerichte aanpak energiebesparing/duurzame energie.
- Vereenvoudigen regelgeving energieaanpassingen bij monumenten (bijv. zonnepanelen).
- Afspraken met corporaties over buurtgerichte aanpak en hun inbreng daarin.
- In overleg met bouw- en installatiebedrijven, liefst uit Zeist en omgeving, ontwikkelen van aantrekkelijke standaardpakketten (ontzorgen).
- Gemeentelijk aanspreekpunt 'duurzame buurten' / energiecoördinator.
- Herhalen prijsvraag 'Energiek idee'.
- Speciale aandacht voor jongeren en duurzaamheid. Daar begint het tenslotte.

Voordelen en maatschappelijk rendement:

Past in de visie van de gemeente.¹²

- Ondersteunt beide diagonalen uit het coalitieakkoord: 'duurzaam' en 'dichterbij'. Draagt dus ook bij aan verbetering van de relatie tussen burgers en de gemeente.
- Draagt dubbel bij aan duurzaamheid: duurzame initiatieven (energie en klimaat en doelstelling Zeister grondgebied klimaatneutraal in 2050) worden mogelijk, maar ook de sociale samenhang in wijken wordt versterkt.
- Het is gebleken dat er in buurten in Zeist veel initiatieven ontstaan, ze moeten soms alleen een steuntje in de rug krijgen.
- Meer energiezuinige woningen in de gemeente Zeist leidt tot lagere woonlasten voor bewoners.
- Groter bewustzijn in samenleving over mogelijkheden van energiebesparing.
- Mogelijk kunnen lokale en/of regionale bedrijven een rol spelen bij het treffen van energiemaatregelen.

Beoogde doelen:

- In 2014 zijn in minimaal 10 wijken of buurten (ook in wijken met voornamelijk sociale koop of – huur) duurzame initiatieven gestart.
- Als gevolg van deze initiatieven zijn in minimaal 500 woningen isolatiemaatregelen getroffen en is de CO₂-uitstoot verminderd.
- De initiatiefnemers zijn tevreden over de inbreng van de gemeente Zeist.

¹¹ Daarbij kan worden gedacht aan initiatieven die het belang van natuur en groen in de wijk ondersteunen, buurtmoestuinen, milieuvriendelijk tuinieren etc..

¹² Uit 'Op weg naar verder': "het beste uit de samenleving halen, goed luisteren, faciliteren, mensen en instanties met elkaar in verbinding brengen, de verantwoordelijkheid laten liggen bij de samenleving."

Rol gemeente:

- Faciliteren en evt. stimuleren: het initiatief ligt en blijft bij bewoners. Gemeente moet wel kunnen inspelen op die initiatieven, vragen en verzoeken.
- Coalities vormen: Bij buurtinitiatieven kan de gemeente de rol hebben om bewoners, corporaties, bouw- en installatiebedrijven en bijv. scholen bij elkaar te brengen en ontmoeting creëren.

Kosten / uitvoering:

Stap 1: Voor de looptijd van het programma (2012-2016) wordt een buurtcoördinator / trekker van de icoon ingehuurd: € 30.000,- per jaar. De buurtcoördinator is trekker van deze icoon en ondersteunt (ook met inhoudelijke expertise op het gebied van klimaat en energie) initiatieven uit buurten. Deze trekker is overigens niet, zoals de wijkmanagers 'gebonden' aan een bepaald deel van het grondgebied van de gemeente, maar is voor alle buurten binnen de gemeente beschikbaar.

Stap 2: interactief proces: de invulling van de icoon wordt op basis van ideeën en behoeften in buurten bepaald. Daartoe organiseert de buurtcoördinator een interactief proces. Daarbij worden de buurten waar al ervaringen zijn opgedaan, betrokken, om zo van elkaar te leren. Voor dit interactie proces is € 10.000,- beschikbaar.

Stap 3: uitvoering in diverse wijken

Stap 4: afronding: het laatste jaar vertaalt de buurtcoördinator alle opgedane ervaringen in een draaiboek en andere handige instrumenten. Deze maken het mogelijk dat nieuwe initiatieven na 2016 door buurten zelf, zonder capacitaire ondersteuning van de gemeente, gerealiseerd kunnen worden. Het budget 'duurzame buurtinitiatieven' blijft wel beschikbaar.

Om ideeën uit de buurt te ondersteunen komt er een stimuleringsbudget duurzame buurtinitiatieven (vergelijk het budget voor wijkinitiatieven). Het budget bedraagt € 20.000,- per jaar.

Icoon A: Duurzame buurten		2012	2013	2014	2015	2016	Structureel na 2016
	Stimuleringsbudget	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
	Buurtcoördinator	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	0
	Interactief proces	10.000					

5.2.2 Icoon 'Zeist voor en door duurzame bedrijven'¹³

Zeist heeft sinds jaar en dag veel bedrijven binnen haar grenzen die iets hebben met duurzaamheid. WNF en Triodosbank zijn in het oog springend, maar ook Reinaerde, Vogelbescherming, Bartimeus, Abrona, Warande en vele andere grotere en kleine bedrijven kiezen voor duurzaamheid. Blijkbaar is de gemeente Zeist een logische vestigingsplaats voor duurzame bedrijven. Tot nu toe heeft gemeente Zeist deze kwaliteit niet actief benut.

¹³ Duurzame bedrijven zijn niet alleen bedrijven met een duurzame bedrijfsvoering, maar nadrukkelijk ook bedrijven die duurzame producten of diensten aanbieden en daarmee duurzaam handelen stimuleren.

Zowel het coalitieakkoord als de Structuurvisie Zeist 2020 spreken zich uit om deze kwaliteit beter te benutten. De Structuurvisie zegt: *‘De gemeente zet actief in op het stimuleren en faciliteren van duurzame bedrijven.’* In het coalitieakkoord staat: *‘Wij ontwikkelen, samen met de al gevestigde duurzame bedrijven een duurzaam imago: Zeist is the place to be. Dat trekt duurzame bedrijvigheid aan.’*

Voor deze icoon wordt gedacht aan:

- In dialoog met (duurzame) bedrijven bepalen waar behoefte aan is.¹⁴
- Aanspreekpunt voor duurzame bedrijven (i.s.m. ondernemersloket).
- Aansluiten bij campagne ‘Laan van de Duurzaamheid’.
- Stationsgebied Driebergen-Zeist duurzaam ontwikkelen.¹⁵
- Platform MVO¹⁶
- Duurzame mobiliteit¹⁷
- Duurzaam bedrijventerrein
- ‘Van vergunningverlener naar adviseur’¹⁸
- Waar mogelijk en nodig duurzame mogelijkheden afdwingen.¹⁹
- Samenwerking met omliggende gemeenten / Provincie.

Beoogde doelen en maatschappelijk rendement:

- Bedrijven stimuleren en helpen om duurzaam (of duurzamer) en maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Daardoor krijgen bedrijven een grotere betrokkenheid bij de Zeister samenleving.
- Een duurzame relatie tussen het bedrijfsleven en de gemeente Zeist
- Inzicht in welke bedrijven in de gemeente Zeist duurzaam zijn
- Bedrijven dragen met een duurzame bedrijfsvoering bij aan een doel van ons klimaatbeleid, te weten het Zeister grondgebied klimaatneutraal in 2050. Bedrijven nemen minimaal energiebesparende maatregelen die binnen 5 jaar worden terugverdiend
- Er is een duurzame winkelstraat of – route.
- In Zeist is minimaal één bedrijventerrein helemaal verduurzaamd.
- worden verder in dialoog met duurzame bedrijven bepaald.

Rol gemeente:

De rol van de gemeente bij deze icoon is divers. Zo kan de gemeente partijen met elkaar in contact brengen / ontmoeting mogelijk maken. Daarnaast kan ze faciliteren en adviseren. Tot slot kan de gemeente leren van ervaringen die bedrijven hebben opgedaan, daarvan leren en toepassen in de eigen organisatie (faciliteren van kennisuitwisseling).

Kosten / uitvoering:

De volgende stappen zijn nodig om de icoon verder in te vullen en uit te voeren. Stap 1: Binnen de gemeentelijke organisatie werven (binnen bestaande formatie) van de trekker van de icoon ‘Zeist voor en door duurzame bedrijven’. Deze is tevens aanspreekpunt voor deze bedrijven.

¹⁴ Naar aanleiding van de consultatieronde tijdens het opstellen van het programma wordt nu de nadruk meer gelegd op bestaande bedrijven. Acties zoals het ontwikkelen van een marketing- en communicatiestrategie en onderzoek naar mogelijkheden voor vestigingsvoordelen komen te vervallen.

¹⁵ Bijv. duurzame inrichting in de openbare ruimte, duurzame bedrijven verleiden zich daar te vestigen. Gemeente kan duurzame ontwikkeling tevens faciliteren door duurzame mobiliteit te stimuleren, bijv met e-bikes.

¹⁶ en daarbij aansluiten bij bestaande netwerken (zoals die van ‘Samen voor Zeist’).

¹⁷ O.a. stimuleren/faciliteren vervoermanagement.

¹⁸ De Milieudienst heeft contacten met bedrijven. Dat biedt mogelijkheden om de visie van de gemeente Zeist over te brengen.

¹⁹ Bijv. met verruimde reikwijdte Wet Milieubeheer. Je mag als bevoegd gezag best eisen stellen aan bedrijven.

Stap 2: Organiseren van een interactief proces met bedrijven uit de gemeente Zeist. Hiervoor is € 10.000,- beschikbaar. Met dit proces wordt bekeken waar behoefte aan is en waar kansen liggen. Uit de consultatieronde bleek dat er al enorm veel ideeën zijn en enthousiasme bestaat. De kunst is deze energie te benutten en te helpen de ideeën te realiseren. Dit mondt uit in een plan van aanpak 2012 – 2014 (gereed voorjaar 2012).

Stap 3: Samen met bedrijven uitvoeren van plan

Icoon B: Zeist voor en door duurzame bedrijven		2012	2013	2014	2015	2016	Structureel na 2016
	Interact.proces	10.000					
	Capaciteit	0,5 fte	0,3 fte	0,3 fte	0,3 fte	0,3 fte	0

5.2.3 Icoon 'Zeist duurzaam werkende organisatie' (intern gericht)

In de duurzaamheidsmeter van COS Nederland wordt het subthema 'duurzame overheid' onderscheiden. Daarbij gaat het vooral om de gemeentelijke bedrijfsvoering. Gekeken wordt naar inkoop, energiegebruik van gemeentelijke gebouwen en het wagenpark, papierverbruik etc.. In § 5.1.2 ligt de focus hierop. Omdat de gemeente Zeist al in 2007 is gestart met duurzaam inkopen zijn hier inmiddels flinke stappen in gezet, maar gerichte aandacht blijft nodig. Daarom valt dit onder 5.1, 'borgen bestaande pluspunten'.

Naast bovengenoemde facilitaire zaken, zoals inkoop, levert gemeente Zeist ook een breed scala aan diensten en producten. Met de ambities van gemeente Zeist moeten eigenlijk al deze diensten en producten bijdragen aan duurzaamheid, en daarmee 'bewezen duurzaam' zijn. Om dit te bereiken is het belangrijk dat medewerkers zich bewust zijn wat 'Zeist duurzaam' inhoudt en hoe zij daar in hun werk aan bijdragen. Dit verlangt van alle medewerkers een inspanning. In het begin wat groter, maar uiteindelijk wordt duurzaam handelen een vanzelfsprekendheid. Daarmee gaat deze icoon veel verder dan het borgen wat we al doen. Daarom is gekozen om 'Zeist duurzaam werkende organisatie' als apart icoon te benoemen. Deze icoon is, in tegenstelling tot de andere twee, vooral intern gericht.

Voor deze icoon wordt gedacht aan:

- Cursus Zeist Duurzaam als onderdeel van introductieprogramma nieuwe medewerkers
- Training 'duurzaam handelen voor management', zodat managers 'ambassadeurs' worden
- Bewustwordingscampagne (communicatie) in 2012 en 2013 voor alle medewerkers, zodat alle medewerkers de ambities van het programma kunnen uitdragen in hun werk.
- Publieksversie van dit document (communicatie)
- Duurzaamheidsparagraaf in bestuurlijke voorstellen (al gerealiseerd, nog niet altijd juist gebruikt) en de gemeentelijke begroting.
- Coördinator/adviseur 'duurzaamheid' (net als de inkoopcoördinator vraagbaak voor alle medewerkers)
- Activiteiten worden met en door medewerkers verder uitgewerkt (intern interactief dus).
- Doorlichten en verduurzamen van het huidige personeelsbeleid (bijv. mobiliteit, thuiswerken, persoonsgebonden budget, Utrecht-bereikbaarpas etc.)

Beoogde doelen / maatschappelijk rendement:

- alle producten en diensten van Zeist dragen bij aan een duurzame ontwikkeling.
- alle medewerkers kennen het programma 'Zeist Duurzaam', handelen hiernaar en dragen het uit.
- alle managers zijn op cursus 'duurzame ontwikkeling Zeist' geweest.

Rol gemeente:

De gemeente als werkgever stimuleert en faciliteert haar medewerkers om zich bewust te worden van wat duurzame ontwikkeling in zijn of haar werkpakket inhoudt en faciliteert medewerkers om duurzaam handelen verder te ontwikkelen.

Kosten / uitvoering:

Stap 1: Binnen de gemeentelijke organisatie een trekker werven van deze icoon.

Stap 2: Opstellen van een plan van aanpak door de trekker, in nauwe samenwerking met medewerkers en het GMT. Dit PvA komt naar verwachting in het voorjaar van 2012 in het GMT.

Stap 3: In de uitvoering is voor de verschillende stappen naar het nu lijkt een belangrijke rol weggelegd voor de afdelingen Communicatie en Personeel & Organisatie. Zie voor mogelijke acties hierboven. Voor de verschillende acties (o.a. bewustwordingscampagne) is de eerste 2 jaren € 15.000,- beschikbaar.

Icoon C: Zeist duurzaam werkende organisatie		2012	2013	2014	2015	2016	Structureel na 2016
	Budget	15.000	15.000				
	Capaciteit	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte

5.3 Hoe gaan we het programma Zeist Duurzaam realiseren?

Het programma is alleen geloofwaardig als je als gemeente waarmaakt wat je zegt. Onderdelen uit het programma moeten verder worden uitgewerkt, vaak in samenwerking met maatschappelijk aandeelhouders (bewoners, bedrijven, organisaties etc.). Dit alles vereist een professionele aanpak in de uitvoering.

De volgende randvoorwaarden zijn noodzakelijk om het programma Zeist Duurzaam tot een succes te maken:

- Samenwerking met anderen
- Middelen (financiën en personele inzet)
- Organisatie en regie
- Communicatie
- Draagvlak management
- Borging

5.3.1 Samenwerking Zeist Duurzaam

Gemeente Zeist pakt met dit programma Duurzaam Zeist haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan duurzame ontwikkeling. De rollen van de gemeente zijn divers en afhankelijk van het project. Soms gaat het om partijen bijeen brengen/ ontmoeting creëren, soms om stimuleren, soms om faciliteren.

De gemeente Zeist kan het programma Zeist Duurzaam niet alleen uitvoeren. Het is een initiatief van de gemeente Zeist en zij nodigt inwoners, bedrijven, maatschappelijke partners en andere overheden uit om aan te sluiten. Wij nemen onze verantwoordelijkheid om bovengenoemde pluspunten te borgen en genoemde iconen uit te werken. Wij willen ontmoeting faciliteren rondom speciale thema's en ook in brede zin. Uiteindelijk doel is dat we gezamenlijk kracht ontwikkelen om duurzaamheid echt levend te maken in Zeist. Wij denken de volgende middelen daarvoor in te zetten:

Platform Zeist Duurzaam

Wij gaan op zoek naar enthousiaste en kritische mensen uit de Zeister samenleving die expertise en affiniteit met duurzaamheid hebben. Wij vragen ze zitting te nemen in een platform Zeist Duurzaam. Dit platform beoordeelt jaarlijks de voortgang van het programma en kan daarbij ook richting geven. Zo zorgen wij dat het programma Zeist Duurzaam een programma is dat blijft aansluiten bij de behoeften in de samenleving. Bovendien houdt het ons scherp doordat wij de voortgang van het programma ook extern laten toetsen.

Interactieve website / inzet sociale media

Virtuele ontmoeting mogelijk maken door het instellen van een interactieve website (onder www.zeist.nl) / waar initiatiefnemers elkaar kunnen informeren en inspireren, activiteiten kunnen aankondigen etc. Daarnaast wordt nagedacht op welke manier sociale media (bv LinkedIn-groep) kan worden ingezet voor virtuele ontmoeting en kennis uitwisseling.

Congres / duurzaamheidscafé

Een andere mogelijkheid waaraan gedacht wordt is om jaarlijks een congres te organiseren rondom een actueel thema binnen het programma Zeist Duurzaam of minimaal twee maal per jaar rondom bepaald subthema binnen duurzame ontwikkeling. Doel is kennis vergaren en - delen. Dit wordt nog nader uitgewerkt.

Faciliteren van maatschappelijk initiatief

Dit is reeds verwoord in de paragraaf 'borgen wat we al doen' en in de iconen 'Duurzame buurten' en 'Zeist voor en door duurzame bedrijven'.

5.3.2 Financiën en personele inzet

Om het programma Zeist Duurzaam te kunnen uitvoeren zijn middelen nodig: geld en personele inzet. In onderstaand overzicht is geraamd wat er op welk onderdeel in het programma nodig is om tot uitvoering te komen (in euro's en fte). Uitgangspunt bij de uitvoering is om de kracht te benutten in de gemeentelijke organisatie en die in de samenleving.

Onderdelen programma Zeist Duurzaam		2012	2013	2014	2015	2016	Structureel na 2016
Borgen SLOK Klimaatprogramma			50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Icoon A: Duurzame buurten	Budget Capaciteit	30.000 30.000	20.000 30.000	20.000 30.000	20.000 30.000	20.000 30.000	20.000 0
Icoon B: Zeist voor en door duurzame bedrijven	Budget Capaciteit	10.000 0,5 fte	0,3 fte	0,3 fte	0,3 fte	0,3 fte	0
Icoon C: Zeist duurzaam werkende organisatie	Budget Capaciteit	15.000 0,5 fte	15.000 0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte
Regisseur programma Zeist Duurzaam	Capaciteit	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0,5 fte	0
Aanvull. communicatie	Budget	22.000	12.000	12.000	2.000	2.000	
Totaal	Budget Capaciteit	107.000 1,5 fte	127.000 1,3 fte	112.000 1,3 fte	102.000 1,3 fte	102.000 1,3 fte	70.000 0,5 fte

Met bovengenoemde middelen (budget en personele inzet) zal naar verwachting het programma Zeist Duurzaam de komende jaren kunnen worden uitgevoerd. Bij het formuleren van de ambities in dit programma is rekening gehouden met de huidige turbulente financiële tijd. De geformuleerde ambities zijn daarom basisambities.

Het geraamde budget voorziet niet in investeringskosten (voor bijvoorbeeld energiematregelen zoals die in zwembad Dijnselburg zijn gerealiseerd).

5.3.3 Organisatie en regie

Om het programma uit te voeren is het noodzakelijk om binnen de bestaande organisatie (en formatie) enthousiaste mensen hiervoor vrij te maken.

Naast de eerder genoemde trekkers van de iconen, zal een 'duurzaamheidsregisseur' nodig zijn. Deze regisseur fungeert als programmamanager en bewaakt de voortgang van het hele programma. Deze persoon is daarnaast, naar verwachting ook, aanspreekpunt en adviseur duurzaamheid voor de hele gemeentelijke organisatie. Of de trekker van de icoon 'Zeist duurzame organisatie' dezelfde is als de duurzaamheidsregisseur moet nog worden gezien.

De trekkers van de iconen en de duurzaamheidsregisseur vormen samen een 'programmamateam Zeist Duurzaam'. Op deze manier ontstaan korte lijnen en kan effectief worden ingespeeld om ideeën die er zijn binnen de organisatie. Het programmamateam verzorgt daarnaast rapportage over de voortgang aan het GMT.

Daarnaast zullen medewerkers worden betrokken met specifieke kennis om het programma waar nodig verder uit te werken en helpen uit te voeren.

5.3.4 Communicatie

Communicatie speelt een cruciale rol om het programma Zeist Duurzaam tot een succes te maken.

Daarbij maken we onderscheid tussen extern en intern.

Extern gaat het om het vormgeven van samenwerking met anderen, ontmoeting mogelijk maken en daarover communiceren. In paragraaf 5.3.1. wordt een aantal middelen genoemd waaraan gedacht wordt om voor het programma in te zetten (platform Zeist Duurzaam, interactieve website, congres / duurzaamheidscafé).

Naast communicatie naar inwoners, ondernemers, (maatschappelijke) organisatie en scholen is er veel aandacht voor interne communicatie binnen de gemeentelijke organisatie. Zeker omdat een van de iconen de gemeentelijke organisatie is. Medewerkers en management worden gestimuleerd en geïnspireerd om duurzaamheid te integreren in plannen en uitvoering en voorbeeldgedrag te vertonen. Communicatie intern wordt onder meer ingevuld door een bewustwordingscampagne in 2012 en 2013.

Waar mogelijk en nuttig, wordt gebruik gemaakt van *sociale media*. Om daadwerkelijk op bovengenoemde manier te kunnen communiceren is aanvullend budget nodig. Daarom is dit in het overzicht in paragraaf 5.3.2 opgenomen.

5.3.5 Draagvlak management gemeente Zeist

Uitgangspunt bij het programma Zeist Duurzaam is om de kracht en creativiteit van mensen van de eigen organisatie in te zetten om het programma uit te voeren. Vandaar ook de keuze om binnen de bestaande formatie capaciteit beschikbaar te stellen.

Daarnaast is flexibiliteit nodig om ideeën die vanuit de eigen organisatie en de samenleving opborrelen en die bijdragen aan de doelstellingen van het programma (mede) mogelijk te maken.

5.3.6 Borging duurzaam denken en doen

Binnen het gemeentelijk beleid en uitvoering daarvan zal duurzame ontwikkeling (en – handelen) toegepast worden en het thema agenderen in onze contacten met maatschappelijke partijen. Dat is nog niet vanzelfsprekend en vraagt visie, passie en moed om ingewikkelde afwegingen te maken: bij onszelf en bij anderen. Om aandacht voor duurzaamheid op de agenda te houden, willen we in de eigen organisatie de volgende acties nemen:

- Duurzaamheidsregisseur aanstellen (zie paragraaf 5.3.3.)
- Duurzaamheid opnemen in sjabloon raads- en collegevoorstellen én invullen
- Monitoren en rapporteren over het programma Zeist Duurzaam in bestaande systematieken (o.a. bestuursrapportage etc.). Eind 2014 wordt het programma Zeist Duurzaam tussentijds geëvalueerd.

Bijlagen

Bijlage 1:

Activiteiten en kwaliteiten van Zeist per duurzaamheidsthema

Burgerparticipatie

Wijkgericht werken: Zeist heeft 5 wijkmanagers die samen met politie, wijkopbouwwerk en bewoners proberen de wijken leefbaarder te maken. Er is ook budget voor wijkinitiatieven. Wijkgericht werken gaat over de thema's zijn schoon, heel, sociaal en veilig. Want dat zijn de zaken die écht in een wijk of buurt spelen. Om de leefbaarheid in de wijken te behouden en te vergroten moeten bewoners, gemeente, woningcorporaties, welzijnsinstellingen en de politie met elkaar samenwerken. Het uitgangspunt van wijkgericht werken is de kracht van de mensen in de buurt / wijk zelf.

Interactief werken: meer en meer vraagt de gemeente Zeist haar bewoners en andere maatschappelijk betrokkenen om mee te denken over plannen en projecten. Voorbeelden zijn Huis-ter-Heide West en de bezuinigingsdialoog. Door interactief te werken wil de gemeente haar inwoners, bedrijven én de gemeente dichterbij elkaar brengen. Dichterbij niet alleen in de beleidsvorming maar ook in sociale integratie van mensen in de lokale gemeenschap. Door op een bewuste en respectvolle manier met elkaar om te gaan draagt interactief werken bij aan een duurzamere samenleving. Dit betekent mensen vroegtijdig te betrekken, een rol geven en verantwoordelijk nemen.

Sociaal beleid

Kern van het sociaal beleid van de gemeente Zeist is dat we inzetten op wat iemand kan (capaciteiten en talenten). Dit komt o.a. tot uitdrukking in de manier van werken van welzijnswerkers, de sociale dienst, de sociale werkvoorziening. Ook wordt een lokaal netwerk van bedrijven onderhouden en benut om werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring te laten opdoen (stages).

Internationale samenwerking en bewustwording

Zeist heeft een stedenband met Berkane in Marokko en Yamada in Japan. Sinds 2009 is de gemeente ook 'Millenniumgemeente' en onderschrijft de millenniumdoelen (o.a. dezelfde rechten voor mannen en vrouwen en een duurzaam leefmilieu, zie verder www.millenniumdoelen.nl) en draagt daar een steentje aan bij.

Zeist streeft ernaar een fairtrade-gemeente te worden. Dit kan als aan zes campagnecriteria wordt voldaan. Een lokale werkgroep, waarin ook de gemeente participeert, is actief en neemt initiatieven om de titel te behalen.

Sinds 2010 organiseert de gemeente een zgn. 'Duurzame week'. In 2010 was het thema *klimaat*, in 2011 'Energie in de wijk'. Het is een publiekscampagne die bijdraagt aan bewustwording over duurzame thema's. In 2011 organiseerde Zeist de Amazonedag, die in het teken stond van duurzaam bosbeheer.

Klimaat- en energiebeleid

Zie ook bijlage 2D. Het klimaatprogramma heeft o.a. geresulteerd in inkoop van 100% groene stroom en gas, de renovatie van het zwembad, en een scherpere EPC voor het nieuwe gemeentehuis. Er is een CO2-footprint uitgevoerd, als nulmeting, om als gemeentelijke organisatie klimaatneutraal te worden.

Natuur- en milieubeleid

Zeist groene gemeente, middenin EHS, overdracht Zeister bossen aan UL.

Vrijwel geen uitbreidingsplannen.

Hart van de Heuvelrug

Milieubeleidsplan => duurzame ruimtelijke ordening

Structuurvisie: ruimtelijke kwaliteit voorop, niet bouwen in buitengebied en

kernwaarde = natuur en landschap

Duurzaam waterbeheer

Waterplan, afkoppelplan, gifvrij onkruidbeheer

Duurzame overheid

Duurzaam inkopen

Interne bewustwordingscampagne (greenteam)

groene stroom/gas

Energiebeheer gemeentelijke gebouwen (Slimme meters)

Energiemaatregelen gemeentelijke gebouwen (bijv. zwembad)

Stimuleren duurzaam ondernemen

Energieprojecten detailhandel (handhaving op energiebesparing)

Trits Triodos, WNF, etc..

Samen voor Zeist (maatschappelijk betrokken ondernemen)

Ondernemersnetwerken

Duurzame mobiliteit

Groene parkeerplaatsen, autodaten, elektrisch laadpunt, fietsactieplan, GVVP,

fietsmonitor, platform vervoermanagement

Bijlage 2:

Vigerend beleid duurzaamheid

Doelstellingen uit bestaand beleid, vertaald naar dit programma 'Zeist Duurzaam'

A Coalitieakkoord

Citaat uit coalitieakkoord	Hoe vertaalt dit zich in het programma 'Zeist Duurzaam'
Open en transparante bestuursstijl, waarin, gemeente, inwoners, bedrijven en maatsch. organisaties met elkaar in gesprek blijven. Samenleving krijgt grote rol in beleidsvorming. Doorontwikkeling wijkgericht werken om afstand burger/gemeente te verkleinen.	Richt zich op subthema 'burgerparticipatie' en pleit voor voortzetting wijkgericht werken en interactief werken.
Wijk/buurt is in toenemende mate verantwoordelijk voor het eigen welzijn. Vergroot betrokkenheid bij leefbaarheid van eigen woon-, leef- en werkomgeving.	Richt zich primair op burgerparticipatie en vraagt van gemeente rol in stimuleren / faciliteren wijkinitiatieven.
De woningvoorraad is aantoonbaar duurzamer en energiezuiniger. Grote woningbouwprojecten (> 100) worden energieneutraal gebouwd. Onderzocht wordt hoe we bevorderen dat bestaande woningen van particuliere eigenaren energiezuiniger worden. Voorlichting over energiebesparing en afspraken met corporaties.	Borgen huidige beleid voor klimaat/energie en duurzaam bouwen, maar legt lat wel hoger dan nu. Aanpak bestaande woningen en voorlichting energiebesparing kan goed via project 'Duurzame buurten'
Zeist is een duurzame gemeente met een voorbeeldfunctie op het gebied van klimaat, ondernemerschap en winkelsamenstelling.	Voorbeeldfunctie betekent 'je onderscheiden'. Dit pleit voor kiezen van 'iconen'. Geeft ook richting aan de iconen. Klimaat, zie hierboven. Ondernemerschap en winkels pleit voor icoon gericht op duurzame bedrijven.
Gemeentelijke organisatie doet zelf zoveel mogelijk aan MVO en koopt 100% duurzaam in.	Subthema 'duurzame overheid' en vraagt om borgen bestaand beleid (Fair trade, (Millenniumgemeente, duurzaam inkopen).
Zeist groeit toe naar een duurzame samenleving, waarin iedereen (wizelf, burgers en bedrijven) maatschappelijk verantwoord handelt.	Raakt alle subthema's en legt nadruk op ieders verantwoordelijkheid en rol. Voor Zeist geldt: zelf goede voorbeeld geven en initiatieven uit de samenleving stimuleren en faciliteren.
We stimuleren de overgang van fossiele brandstof naar duurzame energie, hierbij vervullen wij zelf een voorbeeldfunctie. Speerpunten voor onszelf zijn Openbare verlichting en zwembad.	Borgen huidige beleid voor klimaat/energie Faciliteren duurzame buurtinitiatieven
Wij ontwikkelen, samen met de al gevestigde duurzame bedrijven een duurzaam imago; Zeist is the place to be. Dat trekt duurzame bedrijvigheid aan. Faciliteren innovatieve, duurzame ondernemers, o.a. via platform duurzaam ondernemen.	Icoonproject gericht op duurzame bedrijven, nader uit te werken i.o.m. bedrijfsleven.
Duurzame lokale samenleving waarin iedereen meetelt en meedoet. Bevorderen participatie van Zeister gemeenschappen en bruggen bouwen daartussen.	Subthema's 'burgerparticipatie' en 'sociaal beleid'. Sluit perfect aan bij icoonproject 'Duurzame buurten'
Stimuleren fiets en elektrisch vervoer, vervoermanagement	Subthema's 'duurzame mobiliteit' en 'klimaat en energie'. Voortzetten bestaand beleid (GVVP en klimaatprogramma)

B Structuurvisie

Citaat uit Structuurvisie	Hoe vertaalt dit zich in het programma 'Zeist Duurzaam'
De gemeente zet actief in op het stimuleren en faciliteren van duurzame bedrijven. De zorg krijgt ruimte voor verder ontwikkelingen. Bedrijven worden verleid tot een actief mobiliteitsmanagement.	Pleit voor project 'Zeist voor en door duurzame bedrijven'
Zeist kiest er voor de kwaliteit van de leefomgeving langs de A28 te verbeteren. De mogelijkheid voor overkapping van de snelweg wordt onderzocht, waarbij energieopwekking een rol speelt.	Pleit voor voortzetten gebiedsgericht milieubeleid
Iedereen krijgt gelijke kansen, iedereen hoort er bij. De gemeente versterkt de eenheid in de samenleving door sociaal-maatschappelijke relaties te leggen en activiteiten te bevorderen.	Onderschrijft de People-kant van duurzaamheid en pleit voor project 'duurzame buurten'.
Er wordt ingezet op milieuvriendelijke aanpassingen van gebouwen (bestaand en nieuw), de bouw van klimaatneutrale of energieopwekkende gebouwen, versterken van het duurzaam economisch profiel, beter en meer openbaar vervoer, verbetering van lucht- en geluidkwaliteit.	Pleit enerzijds voor voortzetten van het milieubeleid, maar anderzijds voor enkele grotere voorbeeldprojecten, zoals Stationsgebied, waar deze thema's samenkomen.

C Milieubeleidsplan

Zeist hecht veel waarde aan een prettige woon- een leefomgeving. Deze is over het algemeen goed en het MBP is erop gericht dat bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen de kwaliteit van de leefomgeving zo mogelijk verbetert, bij voorkeur boven de wettelijke norm. Daarom zijn er in het Milieubeleidsplan per type gebied milieuambities opgenomen.

Milieu is één van de onderdelen van de brede koepel duurzaamheid en daarom is er in het MBP uitdrukkelijk aansluiting gezocht bij andere thema's en beleidsvelden. Dit is gedaan vanuit de specifieke milieupgave van de gemeente Zeist. Daaruit bleek dat milieu op de korte termijn vooral moet aansluiten bij: ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw), groen (ecologie) en verkeer. In het MBP is de vierledige milieupgave als volgt verwoord:

- De woningbouwopgave leidt tot verdichting, waardoor milieukwaliteiten onder druk komen te staan. Door milieu vroegtijdig in projecten te betrekken, zijn er kansen om desondanks de milieukwaliteit te behouden of zelfs te verbeteren.
- Dezelfde woningbouwopgave biedt ook kansen voor duurzaam bouwen en energiebesparing/duurzame energie.
- Zeist is een groene gemeente, het groen is een belangrijk onderdeel van de leefkwaliteit in Zeist. Het streven is het groen, ondanks de woningbouwopgave, zo goed mogelijk te behouden. Een gezond milieu is een voorwaarde voor een gezonde ecologie, anderzijds kan groen bijdragen aan een schoon milieu.
- Zeist kent een grote stroom aan inkomend en uitgaand werkverkeer in ochtend- en avondspits. Deze pendel legt druk op de milieukwaliteit (geluid en lucht) in Zeist. Dit verdient extra aandacht.

In de uitvoering van het milieubeleidsplan vraagt de gemeente Zeist partners in ruimtelijke ontwikkelingen een bijdrage te leveren om de leefkwaliteit van de gemeente te verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld bij grotere gebiedsontwikkelingen zoals het Stationsgebied of de herontwikkeling van Vollenhove. Maar ook ten behoeve van kleinere ruimtelijke ontwikkelingen geldt het milieubeleidskader van Zeist met de ambitie waar mogelijk als toetsingskader. Om dit te bevorderen is een folder voor partners in de ruimtelijke ontwikkeling opgesteld.

D SLOK-klimaatprogramma en duurzaam bouwen

Thema A	Energie in de gemeentelijke organisatie
Nieuwbouw van gebouwen	• Realiseren met een met 20 % verscherpte EPC
Bestaande gebouwen	• Energiebesparing 4 % per jaar (energiescans, energiemanagement, uitvoer maatregelen) • 100 % opwekking en/of inkoop duurzame energie (gemeentelijke organisatie klimaatneutraal)
Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer	• 5 % besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen
Thema B	Energiebesparing woningbouw
Handhaving EPC	• Toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 70 % van de bouwvergunningen
Nieuwbouw	• Realiseren van woningen met een 10 % verscherpte EPC • Realiseren van een EPL van 7,0 tot 8,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen
Bestaande woningvoorraad	• Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met gemiddeld 2 % per jaar
Thema C	Energiebesparing utiliteitsbouw
Utiliteitsbouw	• Realiseren van kantoren en scholen met een 10 % verscherpte EPC; • Realiseren van een EPL van 7,0 tot 8,0 bij bouwprojecten met meer dan 200 woningequivalenten;
Thema D	Energiebesparing bedrijven
Vergunningverlening en handhaving	• Alle relevante inrichtingen waarvoor de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet milieubeheer hebben een actuele vergunning (BBT) op het gebied van energie dan wel voldoen aan het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer • Handhaving van vergunningen en het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer, gericht op energieaspecten heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats • Handhaving van afspraken MJA-bedrijfstakken waarvoor gemeente bevoegd gezag is, heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats
Bedrijventerreinen	Structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerrein, gericht op minimaal 2% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie.
Thema F	Grootschalige duurzame energie
Grootschalige en/of collectieve DE-opties	3 % van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: • Wind • Biomassa • Waterkracht • Warmte/Koudeopslag

Duurzaam bouwen

Een belangrijk onderdeel binnen het klimaatprogramma is duurzaam bouwen. Gemeente Zeist vindt duurzaam bouwen belangrijk. Daarom wil ze samen met ontwikkelaars het instrument GPR-gebouw gebruiken om duurzaam bouwen te bevorderen. GPR gebouw is een (digitaal) instrument waarmee het niveau van duurzaamheid voor de thema's energie, milieu, gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde kan worden bepaald. GPR-gebouw scores worden uitgedrukt in een 'rapportcijfer', waardoor duurzaamheid meetbaar wordt. Het instrument kan worden gebruikt bij nieuwbouw van woningen, kantoren en scholen. Zo is er voor het nieuwe gemeentekantoor een ambitie in een GPR score bepaald van 8. In de uitvoering met de architect en ontwikkelaar is deze ambitie leidend. De wijze waarop de score wordt bereikt staat daarbij niet vooraf vast.

GPR gebouw kan ook worden toegepast bij het energiebesparend renoveren van bestaande bouw. Dat wordt op dit moment in Zeist nog niet gedaan. Wel wordt in Zeist een aantal wijk-initiatieven ontplooid om samen met de bewoners tot gezamenlijke energiebesparing van bestaande bouw over te gaan. Ook de duurzame dagen van de gemeente Zeist zullen in 2011 in dit teken staan.

E Overige beleidskaders

- Groenbeleid
- Cultuurhistorie
- Vervoersbeleid
- Waterbeleid
- Ruimtelijk beleid (bouwvisie?)
- Stedenbouwkundige visie ?

Bijlage 3:

Uitslag muntenspel

16 december 2011

DE UITSLAG conferentie “Duurzaam Dichterbij” op 16 december 2010 “Wat is het mij waard?”

Ambitie

De gemeente Zeist wil zich in 2014 als “duurzame gemeente” bij de top-10 van de Nederlandse gemeenten hebben gevoegd.

Zeist wil zich daarbij op een kenmerkende wijze onderscheiden van andere gemeenten.

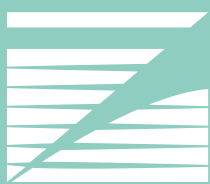
Opdracht

Plak één of meer munten bij één of meer van de onderstaande 10 stellingen.

Daarmee geeft u aan wat naar uw mening het meest bijdraagt aan het realiseren van de geformuleerde ambitie en wat u daarvoor over heeft. U heeft 5 munten ter beschikking die u allemaal dient te gebruiken.

Nummers 1 en 3 sluiten goed aan bij Icoon ‘duurzame buurten’, nummer 10 bij ‘Zeist voor en door duurzame bedrijven’. Nummer 9 kan hier een uitwerking van zijn. Nummer 5 is een indicatie dat de duurzame ambities van Zeist best wat mogen kosten.

NR	Stelling	Geschatte kosten per jaar / 1.000€	Munten					%
			Raad c.a	B&W	Management	Overigen	Totaal	
1*	De gemeente Zeist faciliteert lokale sociale netwerken die zich richten op duurzaam handelen (straat, buurt, wijk, professioneel).	50	10	1	15	12	38	18,5
2	De gemeente Zeist zet extra budget en formatie in om duurzaamheidsprogramma's te ontwikkelen.	100	3	0	3	8	14	6,8
3*	De gemeente Zeist subsidieert particuliere initiatieven die een substantiële verlaging van het energiegebruik tot gevolg hebben. Te denken valt aan een subsidieregeling voor particuliere woningisolatie of duurzame energie.	100	8	1	5	11	25	12,2
4	De gemeente Zeist stelt jaarlijks 3 geldprijzen ter beschikking aan een Zeister inwoner, bedrijf, instelling of organisatie, die in dat jaar een uitzonderlijke bijdrage heeft geleverd op het gebied van duurzaamheid.	50	7	0	4	3	14	6,8
5*	De gemeente Zeist neemt vanaf 2012 een apart programma "duurzaamheid" in de begroting op met een budgetomvang van 1 miljoen euro = 0,75% van de gemeentelijke begrotingsomzet (130 miljoen euro).	1.000	8	1	9	14	32	15,6
6	De gemeente Zeist neemt het initiatief voor het oprichten van een internationaal netwerk om kennis uit te wisselen op een databank en tijdens een jaarlijks internationaal congres. ("Global Network for Sustainable Municipalities").	200	1	0	1	3	5	2,5
7	De gemeente Zeist investeert in internationale stedenbanden om werk te maken van het realiseren van millenniumdoelen (onderwijs, microkredieten, burgerparticipatie).	500	8	1	2	2	13	6,4
8	De gemeente Zeist zet een organisatie op voor 'mensen zonder werk' die de gehele gemeente dagelijks schoonhoudt van zwerfvuil.	200	5	0	2	7	14	6,8
9*	De gemeente Zeist bevordert de realisering van een duurzame gebiedsontwikkeling rond het station Driebergen-Zeist en draagt daaraan bij met een donatie van € 1 mio.	1.000	11	0	4	10	25	12,2
10*	Zeist zorgt voor een aantrekkelijke vestigingsplaats voor duurzame inwoners en bedrijven en investeert in gunstige vestigingvoorwaarden.	200	9	1	10	5	25	12,2
Totaal per categorie			70	5	55	75	205	100
Percentages	per categorie		34,2	2,4	26,8	36,6	100	
	bestuurlijk / ambtelijk		36,6		63,4			
	politiek / bestuur en management / ambtelijk		34,2	29,2		36,6		

Gemeente **Zeist**

Het programma Zeist Duurzaam is een programma dat duurzaamheid in de gemeente Zeist, voor de komende vijf jaar, in de volle breedte belicht. Het programma is vastgesteld door de gemeenteraad op 8-11-2011.